

Glazbeni instrumenti u suvremenoj liturgiji

Čitaocima Sv. Cecilije poznati su rad i zaključci međunarodnog zbora crkvenih glazbenika u Veneciji (Sv. Cecilija, god. XXXIX, br. 4, 1970. g, str. 170.). U istom broju Sv. Cecilije objelodanjeno je razlaganje F. Haberla, predsjednika Papinskog instituta za crkvenu glazbu u Rimu: »Obnova i kontinuitet u sv. glazbi«, održano na spomenutom zboru glazbenika. Sami će se čitaoci uvjeriti da je bilo prikladno objaviti i ovo izlaganje koje je održao Mo Renzi, profesor kompozicije na Papinom Institutu. Osim svojih gledišta on donosi svjedočanstva i mišljenja mnogih istaknutih glazbenika te na vrlo prikladan način razrađuje problematiku ne samo upotrebe glazbenih instrumenata u liturzijskoj glazbi nego općenito probleme glazbene estetike i suvremene liturzijske glazbe. Osim toga -to posebno želim naglasiti i zahvaliti Maestru - čim sam ga zamolio, dao je napraviti fotokopije svojeg rukopisa i rado je poslao ovo izlaganje da se objelodani u Sv. Ceciliji.

U ponešto izmijenjenom rasporedu ovaj sam materijal izpripremio za Sv. Ceciliju u sljedeća tri dijela:

- I — Uvod Ma Renzi i izjave glazbenika o sadašnjoj situaciji liturzijske glazbe u njihovim zemljama;
- II — Izjave istaknutih glazbenika i drugih — o sadašnjem stanju sv. glazbe općenito i o ulozi glazbenih instrumenata u liturzijskoj glazbi posebno;
- III — Izjave pojedinaca i grupa mladih o liturzijskom pjevanju te zaključak Maestra Renzi.

I. S.

Preuzvišena Gospodo, prečasni monsinjori, redovnice i redovnici, gospođe i gospodo!

Sa zanimanjem sam primio poziv Ma Pellegrina Ernetija da dođem u Veneciju kako bih vama, sudionicima međunarodnog zbora svete glazbe, iznio posljednje stanje glazbenih instrumenata i njihovu upotrebu u suvremenoj liturgiji. Ova je tema inače veoma goruće pitanje u našoj današnjoj crkvenoj situaciji.

S obzirom na to da nerado javno nastupam - a i to čim isključivo radi glazbenih razloga, kao npr. prigodom komemoracija velikih majstora, ili kad je to integralni dio mojih izvedbi na glasoviru a i zbog toga što sam inače glazbeni praktičar te radije puštam da govore djela umjesto riječi, unaprijed se ispričavam zbog svoje nedovoljno spretnosti dijalektike. Međutim kao zborovođa nužno mi se nametala i dublja analiza ove teme o kojoj se u posljednje vrijeme toliko raspravlja. O ovoj konkretnoj i delikatnoj situaciji ovisit će daljnji razvoj dobre crkvene glazbe. Sadašnje nas stanje tim više dira što smo svjesniji da se umjetnost stiče u svakodnevnom pregaralačkom radu i profesionalnom samoodricanju.

Prelazim odmah na predmet svojeg izlaganja.

Zavisno od stajališta promatranja i stupnja zanimanja više ili manje umjetničkog, ova se situacija može definirati »zanimljivom«, »ozbiljnom« ili »dramatičnom«. Zanimljiva je onome koga zanima zabavna ili pop-glazba kao i onome koji je pretvara u čistu dobit. Tako je npr. neki američki industrijalac u jednom televizijskom intervjuu rekao: »Današnja omladina želi buku . . . i mi im je dajemo. Osjećaju potrebu za bučnim načinom života . . . i mi im ga omogućujemo. Mi s time računamo i mi ih opskrbljujemo.

Polovina u SAD ima 25 godina čiji je ekvivalent oko 12 milijardi dolara godišnje. Ta omladina je izvrstan biznis.« Slično tome je Mo Coffredo Petrassi za vrijeme Sabora u jednom novinskom intervjuu izjavio da »bi Crkva mogla imati velike koristi od otvorenosti prema zabavnoj glazbi.« **Ozbiljnom** bi ovaj glazbeni pokret definirale one osobe koje teže prema umjetnosti uopće, a posebice prema svakom obliku glazbe u službi Crkve. Oni se doduše smatraju nemjerodavnima i nezainteresiranima za crkvenu glazbu, ali ne i za socijalnu problematiku. **Dramatičnom** je vide oni koje ujedinjuje promatranje poremećenih socijalnih fenomena našeg izmučenog vremena, iskrena briga zbog posvemašnjeg nedostatka ukusa te pomnjanja umjetničkih vrednota kao najuzvišenijih i najviše ljudskih čovjekovih djelatnosti.

Što se mene tiče, ovo stanje ne treba definirati »tragičnim«. Istina, teško je ući u problematiku ovog fenomena, ali još ga manje smijemo podržavati. Uostalom ono čega se treba više plašiti - to je već gotova stvar - jest posvemašnja industrijalizacija glazbe. Sveopća potražnja pospješuje industriju, a ova ne zaostajući nimalo nastoji zadovoljiti njene potrebe; ona će to i u buduću ako je ne bismo zapostavili ili čak odbacili. Sudeći po činjeničnoj situaciji crkveni je auktoritet nemoćan da joj se suprostavi, kao što je bio nemoćan u događajima minulog kolovoza. Sve se nastavilo kao i prije, dapače još gore. Govori se da Crkva ima toliko drugih važnijih problema koji su preči od plesne glazbe za vrijeme mise. Ne bih želio da me krivo shvate zbog ove moje tragične vizije. Nastojat ću pokazati da ne pravim pitanje protupovijesnog karaktera. Pozivati se na prošlost kao temeljnicu za prosudbu dobrog ili lošeg, te odatle prema uhodnim odrednicama birati nove mogućnosti, ne smatram dobrim dokazom, naprotiv smatram to nepravdom, ma došlo to od bilo koga. Učinio bih veliku nepravdu ljudima kad ne bih istakao »da je božanska varnica, u čijem su ozarju stajale njihove duše, ostala trajna garancija njihovih sudbina«. Dakle, to što se nije zbilo prije, desilo se kasnije. Međutim, teške krize i velike bolesti čovječanstva mogu kadikad donijeti nenadano ozdravljenje, novu ujednačenost.

Isto tako želim istaći da nisam tužilac zabavne glazbe bilo kojeg tipa ili podrijetla. Naprotiv, nju trebamo promatrati kao manje vrijedan proizvod glazbene umjetnosti kojemu između inog nikada ne bijahu određene precizne granice, ona je istinska potreba većine, oblikovana prema ukusu i zahtjevu beskrajnih socijalnih i kulturnih slojeva. Smatram je svojevrsnim i posebnim ventilom za isključale strasti onih do kojih još nije doprla glazbena svijest i glazbena kultura. Ova potonja je svojstvena malobrojnim a odnosu na široke mase. Problem se, ne nalazi u prijemu zabavne glazbe, niti u njenim instrumentima ili pak u njenim tekstovima, veću u uporabi i mjestu gdje se ona izvodi.

1964. g. na zboru glazbenika u Asizu rekao sam da se neću smatrati sukrivcem ako zabavna glazba postane liturzijska, bilo kao čovjek crkve ili još više kao glazbenik. Može se općenito govoriti o zabavnoj glazbi. Bijahu vremena urlatora: fenomen »beatles« na početku je bio takav da je njihova pojava na zemlji izgledala odsudnija i važnija za spas čovječanstva od samog Adventa, što je i štampa podržala. Slijedio je zatim njihovo »orijentalno misticiranje« koje je prihvatila i ostala mladež svijeta s tom razlikom što je droga postala sve važnija. Taj svijet je dospio do toga da ga eminentni sociološki stručnjaci nazivaju »klasa po sebi«, »četvrta socijalna klasa«, »klasa mladih«, što tada nitko nije pretpostavljao. Zato ovom svojom izjavom »ne smatram se sukrivcem ako zabavna glaz-

ba postane liturgijska« želim zuzeti jasno stanovište, jer sam ustanovio da se brkaju slijedeća dva pojma: »canto popolare« s još nejasnim »canto del popolo«.1 Naglašavam jasnoću i radi toga što naslućujem kakve bi moge biti nove smjernice u liturgiji, ako u demagoškom smislu budu tumačili elastičnost najnovijih (crkvenih glazbenih) zakona brojni crkvenjaci s nedovoljnim glazbenim znanjem ili presmionim avangardističkim zanosom, posebno oni koji su zaduženi za stvar pastora.

Možda me mnogi na ovom skupu smatraju natražnjakom ili bar okorjelim tradicionalistom, premda me talijanski glazbeni svijet poznaje kao aktivnog borca avangarde tamo od vremena Caselle, Petrassija i Dellapiccole. Kažem »možda« jer više od jedamput su me nazivali »odsutnjakom« budući da je izostala moja podrška djelu za obnovu liturgijske glazbe, koja nas je -kako vidimo- dovela do ove situacije. Treba se sjetiti da sam prije deset godina ušao u crkvu Sv. Petra (u Rimu) kao zborovođa i više puta je kazano kako to da moja glazba dovodi ljude u crkvu. Treba znati da sam 1962. g. snimio na ploču svoj oratorij »Sanctam per saecula« koji sam zamislio kao jezični dualizam: latinski kao glas Crkve i Otaca te narodni kao glas ljudstva. Izvođači su izostavili dijelove na talijanskom bojeći se da neće ljudi htjeti kupovati ploče. Treba također znati da je »Pro civitate« 1964. g. odbila izvedbu moje »Cantata dell'Acqua viva« onakvu kakvu sam zamislio, tj. s nastupom »svetog baleta«. Otada je prošlo mnogo vode ispod mostova crkvenih putova, vode koja je bivala sve bučnija i sve mutnija. Ali moja se gledišta nisu promijenila jer su rezultat logičke primjene umjetničkih i moralnih principa u koje —toliko da se razumijemo— ni najmanje ne ulazi tradicija. Doista danas kao i nekoć i kao uvijek, ne odobravam da npr. crkvena glazba zaostaje 200 godina s obzirom na vremenski razvojni slijed koji vidljivo napreduje u razvoju glazbenog izražaja i oblika te usavršavanju glazbenih instrumenata. Ekonomska motivacija ne opravdava takav prijelom, takvu potpunu odsutnost stvarnih potreba čovjekova usavršavanja. Više nego na bilo kojem drugom mjestu u crkvi bi morala postojati mogućnost očitovanja onih preobrazbi osjećaja koje —stvaralačkim naporom— čovjek nastoji prikazati Božanstvu kao intelektualni i duhovni plod kojim mu se čovjek nudi. Toga je dostojan Gospodin, kojemu dugujemo razum i osjećaje, a ne otpatke i ostatke pseudoumjetnosti!

Ovo što sam rekao ne umanjuje vrijednost glazbene autentičnosti pučke glazbe jer su intelektualni i kulturni stadiji ljudskoga roda beskrajni. Osim toga ne treba ni da ističem da većina vjernika ne bi razumjela glazbenog jezika i njegovog razvoja tijekom vremena. To je pitanje odgoja za koji je čovjek —kao dio generacija koje su na putu usavršavanja— uvijek bio odgovoran spram sama sebe; —danas kada se gotovo čitav svijet vraća stoljetnim etičkim principima, mora to postati moguća i izvediva stvar. Danas čovjek dobre volje, raspolažući svim tehničkim sredstvima, može izbrisati sramotu slabog odgoja i lošeg ukusa. Kao vrlo mlad, za vrijeme rata, često sam držao recitale vojnicima — mladeži svih socijalnih staleža. Vidio sam da Bach, Beethoven i Strawinsky bijahu shvaćeni i ostavljahu dublje trgove od raznih potrošačkih pjesmica. Ta mi iskustva i danas služe te prema njima usklađujem svoje uvjerenje i zacrtavam svoj umjetnički razvoj na profesionalnom i odgojnom planu.

Kao član komisije sastavljene od talijanske radio-televizije i ministarstva za javni odgoj za obavezno zorno pjevanje u osnovnim školama, uvjerio sam se još jednom da je lako oblikovati ukus i dušu mladih i najmlađih. Ali dostatna je jedna emisija (Zecchino d'oro) da poruši čitavo nastojanje. Ovakvo »bombardiranje« lošim ukusom, koje je već pedesetak godina upereno protiv nas sa svim mogućim sredstvima širenja, iako bi ono moralo služiti za oplemenjivanje ukusa i kulture, moglo bi se zaista definirati kao utjelov-

1) u talijanskom jeziku »canto popolare« znači »pučko pjevanje« a »canto del popolo« pjevanje mase, zviždukanje zabavnih melodija.

ljenje drugog »ja« koji se nalazi u svakom od nas, što predstavlja u neku ruku Demiurga Zla.

Mislim da samo to što je pseudoglazba i pseudo-instrumenti izraz mladih ne opravdava njihovu primjenu na svetim mjestima. O kakvoj se to mladeži govori? Možda o onima čiji bi ukus trebalo preodgojiti i ispraviti njihove ideje, o onima koje bi trebalo poškakljati po gornjem sloju kože njihove sumnjive kulture? Ti mladići i djevojke improviziraju na pojačalima izvještene napjeve s isto tako jednim, da ne kažem bedastim riječima, i to sve na slavu Božju. Pojam mladih i »misa mladih« nije baš sasvim jasan, previše je poopćen: to je smotak svega pomalo, dok u stvari postoji toliko raznolik ukus i izbor da je neodgovorno pojam »misa mladih« poistovjetiti samo s ovom vrstom glazbe.

Ovoga sam se prihvatio sa zadovoljstvom i interesom e da bih ova izlaganja opskrbio i na kraju — u granicama svojih mogućnosti. opravdao. Slušao sam švjedočanstva, vijesti, istraživanja iz čitavoga svijeta koja se odnose na moje izlaganje. Kratki prikazi različitih kulturnih i socijalnih razina, od najpoznatijih glazbenika (crkvenih i drugih) do neškolorana dječaka koji svira gitaru po sluhu, od sociologa do grupe studenata koji protestiraju, od najmlađih školaraca do najjednostavnijeg i najsiromašnijeg čovjeka »na putu«. Slušao sam bezbroj ploča, među inima i one »kanconističko-liturgijske«, a i one mnoge zanimljivijih folklornih grupa raznih etničkih pripadnosti, što ću uostalom i citirati.

Što se tiče stručne novinske kritike pa sve do raznih esejističkih prikaza koji se izbliza bave ovom problematikom znajte da je za sve to potrošeno ne rijeke nego mora tinte. Zato smatram potrebnim zadržati se na događajima ponekad i prežestokim koji su se zbili posljednje vrijeme u crkvama za vrijeme svetih čina, makar ovo moje razlaganje izgledalo necjelovito i neprecizno.

Izveštaji iz raznih strana svijeta

Evo što mi piše iz New-Yorka Mo Jan Meyero-witz, izvrstan glazbenik, židovskog podrijetka, njemačke nacionalnosti, koji je spašen iz logora posredovanjem Pape Pija XII: »Otkad bijasmo ugroženi pogrdnim ispadima, dok smo prisustvovali jednoj »beat-misi« i jednoj »folk-misi«, moja žena i ja nismo više išli u crkvu. U Francuskoj smo napravili jednaku odluku nakon što smo slušali sličan besramni beat-koncert održan u Strasburškoj katedrali. Moja je žena orguljašica u protestantskoj crkvi i jednoj sinagogi. Ona je uputila pismo u kojem protestira i daje ostavku ako ovako besramni sastavi budu ometali njeno djelovanje«. U riječima Mayerowitza, koji je uz ostalo skladao nekoliko izvrsnih misa, modernih u punom smislu riječi (od kojih je »Ecce vere« posvećena njegovu spasiocu Papi Piju XII) osjećaju se žalosni prizvuci velikog razočaranja. Činjenica da je to izraženo riječima ne umanjuje njihov značaj.

Da pogledamo kakva je situacija u Italiji. Službeno osoblje koje je odgovorno za kulturno djelovanje i koje je veoma blisko Vatikanu, poslalo mi je slijedeći izvještaj: »Zborovi i škole rado primiše uputstva jer se davala prednost Gregorijanskom koralu, isticala se vrijednost klasične i moderne polifonije, neophodnost zborova, neophodnost pučkog pjevanja u crkvi, nepo-bitno se tvrdilo da su orgulje »prikladnim instrument koji uzdižu dušu Bogu i nebeskim stvarima« (Musicam Sacram, čl. 62.). Dok se je u Italiji išlo putem takvih uputa, iz inozemstva je došla nova orijentacija koju nisu trebali ni stari ni mladi. Došlo je to novo poput zlog virusa koji je na žalost našao pogodno tlo kod jednog dijela klera i redovnika a ovi to uvukoše među mladež koja je do tada ipak poštivala sveto mjesto, i dopustiše da najprofaniji oblici glazbe uđu u crkvu.

Što o tome misli talijanska mladež? Mladež se na početku ushićivala novošću —barem neki krugovi. a zatim, poslije stanovitog vremena, nastaviše snagom ustrajnosti pod utjecajem nagovora i trovanja koje su vršili nepromišljeni svećenici i redovnici. Danas je

već očita stanovita mjera umora, dosade, nesnošljivo-
sti uostalom naša je mladež u krajnoj liniji ipak in-
teligentna. Osjeća se potreba da se u crkvu unese ne-
što drugo, solidnije, vrednije od onoga što mogu pru-
žiti svjetovni zabavni lokali i droge. Za dobro naše
mladeži i dostojanstvo talijanske crkve nužno je -
s punim povjerenjem u Saborske odredbe- u sve crkve
ponovo unijeti onu glazbu koja će odgovarati sveto-
sti mjesta odstranjajući od svakog liturgijskog čina
i od pobožnih vježbi instrumente svjetovne glazbe.»

Poslušajmo sada vijesti iz Španjolske. Mo Pablo
Colino, svećenik, na povratku s puta po Španjolskoj
piše mi: »Sadašnje stanje instrumentalne glazbe u li-
turgiji u Španjolskoj može se sažeti u ove dvije to-
čke: a) dekadencija orgulja, b) upotreba instrumenata
zabavne glazbe. Da bismo shvatili činjenično stanje u
liturgiji, poglavito novija kretanja, potrebno je uočiti
jednu još nedovoljno proučenu pojavu: upravitelji
crkava, župnici itd. postadoše isključivi vođe i upravi-
telji liturgijske obnove. O stupnju njihove (ne)kul-
ture zavisi izgradnja liturgijske molitve, o njihovoj
(ne)sposobnosti zavisi upotreba glazbe, popijevaka i
instrumenata. Orguljama je povjerena pratnja jedino
pučkih popijevaka koje su većinom veoma siromašne.
Da možemo pratiti ovakve napjeve nije potrebno učiti
ni orgulje ni kompoziciju ni harmoniju. Generacija
orguljaša je, dakle, osuđena da nestane ili da daje
koncerte. Orgulje malo po malo nestaju, a nastaju
popratne pojave: pravo sudjelovanje puča nadomje-
šteno je sastavima koji sviraju i pjevaju blizu mikro-
fona. Iznimaka dakako ima, međutim, to su iznimke.
Za kraj ovo podataka o našem sjemeništu u Španjol-
skoj u kojemu bijaše izrazitije nastojanje oko litur-
gijske glazbe. Prije obnove bijaše pedesetak učenika
glasovira, orgulja i harmonija. Danas ih više nema,
dok ih stotinjak uči lupati po gitari akorde da bi
mogli pratiti »pjesmice«.

Iz Katalonije (Španjolska) Mo V. Miserachs naširo-
ko mi piše kako se zapostavljao vrijedan repertoar
katalonskih pučkih popijevaka, jer se smatra nadži-
vjelim, nedostojnim suvremene liturgije. Nadomije-
šta se glazbom koja ima sve oznake zabavne glazbe.
Nabraja imena svećenika glazbenika nezalica, ističe
žalosno stanje po sjemeništima, nestanak crkvenih
zborova — zaista »prekrasna« slika Catalune.

Njemačka. »Poštovani Mo, Köln je centar njema-
čke svete glazbe. Moram vam priznati da se u mno-
gim župama upotrebljava zabavna glazba. Većina cr-
kvenih glazbenika protivni se ovakvim zlorabama.
Na raznim kongresima svete glazbe diljem Njemačke
o ovome se naširoko raspravljalo. Nadamo se da ova
»glazba« silazi sa scene. Unatoč protivljenju mnogi
se trše da svetim činima povrate dostojanstvo. Naža-
lost stanje je takvo. Uz pozdrav, Hermann Schlüter,
orguljaš i zborovođa u Oberhausenu.«

Danska. »Kopenhagen, 20. kolovoza 1970. Nema no-
vaca za glazbu... nas ne podupire država kao prote-
stante... To je circulus vitiosus: župnici ne žele troši-
ti, a orguljaši nemaju novčane podloge da bi stekli
višu naobrazbu, iz čega normalno slijedi tzv. lakše rje-
šenje... I ako Danska danas izrađuje vjerojatno naj-
bolje orgulje na svijetu (...) većina katoličkih crkava
ima najjadnije orgulje. Pjevači bi morali pjevati na
slavu Ocu vječnome koji se brine za ptice nebeske, za
pjevače pak ne uvijek. Osim toga dnevni život onemo-
gućava redovite vježbe sa zborom, redovite nastupe
na misi. Ako koji nastavnik idealista okupi oko sebe
grupicu djece koja pjevaju, na zajednicu to djeluje
poput sunca. O glazbenom odgoju u danskim školama
bolje je ne govoriti. Instrumenti »Ooff« (osobito bu-
bnjevi i flaute) imaju perspektive i ovo područje o-
bećava nam budućnost svete glazbe, vjerojatno pri-
kladne, a koja još ne postoji.« (Izvjestaj Ma Leifa
Kaiser)

Nizozemska. Evo jedne vijesti iz Nizozemske koju
mi šalje Mo A. Veroy, svećenik, bivši učenik Papin-
skog instituta u Rimu: »Odgovaram vam po točkama
zbog bolje preglednosti. -1. Orgulje su još uvijek naj-
omiljeniji instrument u našim crkvama. Danas se
međutim grade nove orgulje. Može se kazati da ži-

vimo u vrijeme napretka. Svi tipovi novih orgulja gra-
de se prema mehaničkom sistemu koji je i u prošlo-
sti u Holandiji imao izuzetan procvat. Najcjenjenije
današnje orgulje su Zaandamove »Flentrop«. Naša
»Udruga sv. Grgura« (kao vaša »Sv. Cecilija«) ima po-
sebnu komisiju koja se brine o zvonovima i orgulja-
ma po crkvama. 2. S obzirom da vas osobito zani-
ma kakvi se sve instrumenti upotrebljavaju u crkva-
ma, potrebno je da napravim razliku između »normal-
ne mise« i »beat mise« koja je posebno namijenjena
mladeži. Kod »normalnih misa« orgulje ostaju najva-
žniji instrument. Pokatkad im se pridodaje npr. fla-
uta, truba (osobito za vrijeme božićnih blagdana). Ta-
ko sam ja npr. jednom prigodom kombinirao dvije vi-
oline s orguljama. Truba se katkad upotrijebi kada
vjernici ulaze u crkvu ili da bi se istakao napjev hi-
mna kad ga pjeva čitav puk. Misa za mlade: reper-
toar ovih misa je ogroman jer se za svaki novi obred
sklada novi napjev. Sklada se suviše lagano i komo-
dno prema principima zabavne glazbe. Za ove izved-
be upotrebljavaju se svi instrumenti orkestra: bub-
njevi, gitare, trube, flaute, saksofoni i, neizbježno,
električne orgulje. I da situacija bude začinjena, iz-
vode to uglavnom diletanti. Ima i izuzetaka, ali ve-
ćina sastava proizvodi graju i buku.«

Pogledajmo kako stoje stvari u zemljama u raz-
voju. Počnimo s Afrikom odakle mi piše moj učenik,
velečasni Dide: »U vezi s aktualnom liturgijskom gla-
znom mogu reći to da crni narodi koji žive u Africi
življe sudjeluju u liturgijskom pjevanju od one pret-
jerane šutnje koju sam imao prilike doživjeti u toli-
kim crkvama Evrope, osobito u Rimu — a za to litur-
gičari snose najveću krivnju. Ovdje u Africi istančani
narodni glazbeni osjećaj traži aktivno sudjelovanje u
liturgiji i to s onim popijevkama koje mogu svi pje-
vati. Tri puta na tri različita mjesta slavio sam po-
vratak i svećeničko ređenje. Tisuće vjernika satima
je neprekidno toliko pjevalo da je to Evropljanima
nepojmljivo. Što se tiče instrumenata mogu reći da
se kod nas rabe uglavnom bubanj, »mbila« ili »ma-
rimba« (drevni vibrafon). Osim ovog prakticira se i
tzv. religiozni ples koji nema nikakve veze s evrop-
skim plesovima.«

Nastavimo s Indijom odakle mi Mo L. Barreto, sve-
ćenik, šalje veoma zanimljive vijesti: »Karakter do-
maće liturgije pobuđuje interes za glazbene vrijed-
nosti kod svakog naroda, a posebice u Indiji koja
ima jaku tisućljetnu tradiciju. Pokret da se obnovi
sve što se izravno ne protivni kršćanskoj liturgiji, o-
mogućio je da su različiti instrumenti, zajedno s na-
pjevima i ritmom koji se posvema razlikuje od zapa-
dnog, ušli u kršćansku liturgiju; sve ono, dakle, što
se do sada smatralo da je profanacija. Između razli-
čitih instrumenata koji se rabe u indijskoj glazbi ma-
lo ih je ušlo u liturgijsku službu. Tako npr. »petti« i
»tabla«. Petti su male orgulje koje se mogu nositi, a
a svira se samo jednom rukom dok druga pokreće
mijeh. Zvučan opseg: najviše tri oktave. Zvuk im
je jači i oporiji nego zvuk harmonija koji se upotre-
bljava na Zapadu. Njegova je uloga podržavati na-
pjev koji se pjeva bez pratnje. Može se kazati da te
orgulje imaju zgusnut i dostojanstven zvuk. Tabla
je svojevrstan bubnjic ali mnogo različitiji od afrič-
kog. Svira se prstima. To nije isključivo ritmički in-
strument: više harmonijski nego ritmički. Može se u-
goditi u modalitet koji je temelj napjevu. Ovaj in-
strument -zavisno od napetosti kože- može proizve-
sti dva tona: toniku i dominantu. I, budući se prsti-
ma svira, zvuk je nježan i blag, bez ikakvih ritmičkih
uzbuđenja; svira se, naime, prema indijskim ritmi-
čkim zakonima koji su donekle slični ritmu grego-
rijanskog koral. Cimbali: pokatkad se upotrebljava-
ju cimbali, maleni zvončići koji uzdržljivo zvone. Upo-
trebljavao ih je npr. kralj David u Starom zavjetu
kad je plesao pred Kovčegom Gospodnjim.«

Izgleda po svemu da narodi u razvoju pokazuju
izvjesnu sređenost i dostojanstvo ponašanja u crkvi.
Pučko pjevanje je dobrodošlo, dobrodošli su i folklor-
ni instrumenti (koje uostalom imamo i mi u svojevr-
snim kopijama u svakoj zapadnoj etničkoj grupi)

ako zajedničko mističko uzdizanje uzmogne oživjeti onu toliko cijenjenu izvornost, onu koralnu jednodušnost koja je tako dobro opisana u posljednja dva stoma. **Ne treba nijekati da je amerikanizam odlučno prodro u ove siroke predjele, barem u velikim gradovima.** Ponekad me upotreba urođeničkih instrumenata, posebno ritmičkih, uznemirila jer je izuzetno i uporno bučna, ali s gledišta ponavljanja koje je vlastito primitivnim narodima -a od njih i potječu ovi napjevi- potpuno je opravdana, jer je iskrena, religiozna i jednodušna.

Ističem, dakle, još jedanput da je opomena Crkve: razvijati istraživanja, proučavati i uvoditi izvornu pučku popijevku u obrede, iustinu sveta opomena

i da bi tome svi, osobito glazbenici, morali posvećivati najveću pažnju. Ali, na žalost, to ne mogu reći i za napjeve koji su namijenjeni masi («canto del popolo») i koje prate ili ne prate instrumenti prečesto siromašni zvukom tako da cjelokupno djelo ispade površno glazbom i riječima. Ako se pod parolom »pučko pjevanje« dozvoljava više raskalašenost nego vjera, ako se pripušta repertoar koji s pučkom popijevkom nema ništa zajedničko već naprotiv guši svako sugestivno nadahnuće, ako takve krivotvorine moramo preuzeti kao izvorni izražaj duše vlastitog naroda, još više — ako nam to nude predstavnici naše mladeži, onda me to duboko vrijeđa, jer to nije istina nego zločin. (nastavak slijedi)

JOHANNES OVERATH

O značenju i zadaći crkveno-glazbene škole u naše vrijeme

Govor održan na oproštajnoj svečanosti u čast Ferdinanda Haberla, 2. srpnja 1970. u Regensburgu

Povod ovom svečanom času je imenovanje kojim je Sv. Stolica 20. veljače ove godine postavila Msgra Ferdinanda Haberla za predstojnika Papinskog instituta sv. glazbe u Rimu. Radi toga Msgr. Haberl napušta dužnost direktora Papinske crkveno-glazbene škole u Regensburgu koju je stručno i odano ispunjavao punu 31 godinu.

Svi bismo mi, okupljeni u ovom času oko biskupa, direktoru na odlasku željeli izraziti na dostojan način našu zahvalnost i priznanje. Pa iako rastanak nakon tolikih godina nije moguć bez sjete, on ipak nije lišen iskrene radosti zbog visokog poziva u Rim u vrijeme tako presudno za crkvenu glazbu kojoj je Msgr. Haberl posvetio svoj život i kao svećenik i kao glazbenik.

Biskup je imao povjerenja u mladog svećenika F. Haberla—koji je teološki i crkveno-glazbenu naobrazbu stekao na studiju u Regensburgu, Münchenu i Rimu—i pozvao ga da vodi odgovorno područje crkveno-glazbenog odgoja i obrazovanja. Vodeći crkveno-glazbenu školu u Regensburgu koja je poznata u cijelom katoličkom svijetu, imao je prilike da svojim liturgijskim i crkveno-glazbenim znanjem obogati mnoge mlade ljude i da ih, u zajedničkom nastojanju sa svojim kolegama i suradnicima, pripremi za poziv crkvenih glazbenika. Mnogi koji danas nisu među nama, a ima ukupno 335 apsolenata, sigurno se sa zahvalnošću sjećaju svog prijašnjeg direktora skromnog svećenika i uzornog učitelja. Smatram krutom njegove djelatnosti u Regensburgu to što mu je sada sv. Otac -zbog međunarodnog ugleda direktora glazbene škole u Regensburgu—povjerio vođenje Papinskog instituta sv. glazbe; u čemu je naslijedio Msgr. Iginia Anglés koji je preminuo prošle godine. U preuzimanju ovog odgovornog zadatka neka ga prate naše iskrene i srdačne želje!

Kad mi je preuzvišeni gospodin biskup povjerio časnu zadaću da kao jedan od prijatelja Msgra Haberla prozborim u ovom času, smatrao sam neprikladnim—a ne bi to odgovaralo ni željama moga prijatelja—slijediti pojedine postaje njegovog dosadašnjeg djelovanja i isticati njegove zasluge za duh i tradiciju Regensburške škole. Radije ću govoriti o samoj stvari kojoj je on služio i kojoj će u Rimu i dalje služiti, o značenju naime i zadaći crkveno-glazbene škole u naše doba.

Vrijeme koje imam na raspolaganju ne dozvoljava mi da prikažem i istaknem povijesno značenje osnutka i djelovanja Regensburške crkveno-glazbene škole. Ona je nastala kao plod cecilijanskog pokreta za obnovu crkvene glazbe prema uzoru na Papinsku visoku školu crkvene glazbe u Rimu koju je osnovao papa Pio X. Dozvolite mi da umjesto toga iznesem nekoliko misli o zadaći koja se nameće suvremenoj crkveno-glazbenoj školi. Ponajprije ću se osvrnuti na zadaću koju je Vatikanski II postavio crkvenoj glazbi i posebice crkvenoj glazbenoj školi, a zatim ću progovoriti o glazbi našeg doba uopće.

Što kaže Vatikanski II o značenju i zadaći crkveno-glazbenog odgoja?

Tijesna povezanost crkvene glazbe i liturgije, koju je Vatikanski II sasvim u duhu Pia X u Uredbi o sv. liturgiji osobito naglasio uredbom o liturgijskom obrazovanju (15—17. čl.), odnosi se logički i na liturgijsku glazbu, jer ona kao sveta glazba ne smije biti umjetnost u smislu »l'art pour l'art«, nego je kao bitni dio svečane liturgije (pars necessaria vel integralis) »sveta«, tj. i po obliku i po izrazu različita od profane umjetnosti (čl. 112.). Ona u sebi samoj krije obavezu da bude vrhunska umjetnost jer mora dostojno slaviti Boga, a njezina izražajna snaga mora služiti duhovnom uzdizanju ljudi.

Iz suštine liturgijske glazbe proizlazi više posljedica:

1. Nema pravog liturgijskog obrazovanja bez crkvene glazbe kao ni pravog crkveno-glazbenog obrazovanja bez liturgije. Liturgijska i glazbena znanost upućene su jedna na drugu u mnogim pitanjima. Jednostrana specijaliziranost, tj. nedostatak suradnje ovih disciplina sapinje i danas mnogo težnje za liturgijskom obnovom.

2. Dobronamjerni glazbeni pokušaji diletanata, budući da im nedostaje nužno stručno crkveno-glazbeno znanje, ne mogu izraziti bit liturgijske glazbe isto tako kao ni »čisto« glazbeno stvaranje koje ne uzima kao svrhu slavu Božju, odnosno čo-